

4.5.2020

Dearvvašvuođa ja buresbirgejumi lágádusa ja oahpahus- ja kulturministeriija ráva oahpahusa ja árrabajásgeassima lágideddjiide koronavirusepidemiija áigge

Láhkavuodustusat ja doaibmaválddálašvuodát

Njoammudávdalága (1227/2016) 8 § mielde guovlohálddahasvirgedoaimmahat heiveha oktii ja gohcá njoammumiid eastadeami guovllustis. Buohccedikšunbire gielddaovttastupmi bagadallá ja doarju gielddaid ja sosiálafuolahusa ja dearvvašvuodafuolahusa doaibmaovttadagaid njoammudávddaid eastadeamis, ovddida areálalaččat njoammudávddaid diagnostihka ja divššu sihke čielggada epidemiijaid ovttas gielddain. Guovlohálddahasvirgedoaimmahat ja dan doaibmaviidodaga buohccedikšunbiriid gielddaovttastumit ovttasbarget njoammudávddaid eastadeamis. Guovlohálddahasvirgedoaimmahat dahká dán lágas ásahuvvon hálddahaslaš mearrádusaid ávkkástala buohccedikšunbire gielddaovttastumi, spesiálaovddasvástádussuorggi ja Dearvvašvuođa ja buresbirgejumi lágádusa áššedovdamuša.

Njoammudávdalága (1227/2016) 9 § mielde gieldda geatnegasvuohta lea lágidit guovllustis dán lágas dárkkuhuvvon njoammudávddaid vuostálastinbarggu oassin álbmotdearvvašvuodabarggus dađe lági mielde go álbmotdearvvašvuodálágas (66/1972), dearvvašvuodafuolahuslágas ja dán lágas ásahuvvo. Njoammudávddaid vuostálastinbargui gullet dán lágas njoammudávddaid eastadeapmi, árra gávnaheapmi ja čuovvun, dárbbaslaš doaibmabijut čielggadan ja eastin dihte epidemiija ja njoammudávdi buohccán dahje buohccin navdojuvvon olbmo dutkamuš, dikšu ja medisiinnalaš veajuiduhtin ja dikšui laktáseaddji infekšovnnaid eastin.

Rávvaga ulbmil

Dán rávvaga ulbmil lea doarjut skuvllaid ja árrabajásgeassima doaibmaovttadagaid ollašuhttit dorvvolaš skuvlavázzima dahje árrabajásgeassima mánáide ja bargiide

koronaepidemijja áigge. Rávvagiid čuovvumiin lea vejolaš geahpedit njoammunriskkaid skuvlavázzima dahje árrabajásgeassima oktavuodas.

Rávvagat dorvvolaš skuvlavázzimii ja árrabajásgeassimii

1. Skuvlii dahje árrabajásgeassimii ii oaččo boahit juos lea buohcci

Koronavirus dagaha vuoigŋahatinfekšuvnna, man dávdamearkkat sáhttet leat ee. gosahat, čottabávččas, feber, vuoigŋanváttisvuohta, deahkkebákčasat, čoavjji dávdamearkkat ja oaivebávččas (<https://thl.fi/fi/web/infektiaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/taudit-ja-taudinaiheuttajat-a-o/koronavirus-covid-19>). Oktage mánná dahje rávesolmmoš ii galgga boahit skuvlii dahje árrabajásgeassimii, juos sus leat makkárga buohccáma mearkkat. Juos mánná buohccá beaivvi áigge, mánná sirdojuvvo dalán sierra sadjái vuordit váhnema. Sierra sajis rávesolmmoš gohcá máná. Rávesolmmoš garvá lagaškontávta buohccán mánáin ja bissu doarvái guhkin. Olbmot geain leat dávdamearkkat, galget leat oktavuodas iežaset dearvvašvuodaguovddáži ja ohcalit doppe oazžun rávvagiid mielde koronavirusteastaide.

2. Riskajoavkkuid olbmot

Váttes koronavirusdilli lea earenoamáš hárvanaš mánáin, iige dan riska leat lassánan dearvvas olbmui iige dain mánáin ja nuorain, geaid vuodđobuohcuvuođa dikšu lea dássedeattus. Dikšu doavttir árvoštallá sáhttago mánná, geas dahje gean bearašlahtus lea váttes vuodđobuohcuvuohta dahje gii dárbbáša jeavddalaš immunosupressiivvalaš dálkasiid, máhccat skuvlii dahje árrabajásgeassimii. Váttes koronavirusdávdda riskajoavkkuide gullet dat mánát, geaid vuodđobuohcuvuohta muđuidge dagaha sturron riskka váttes infekšuvnnaide.

Skuvllaid dahje árrabajásgeassima bargiid oasil doaibmabijut vuodđuduvvet bargoaddi ráhkadan riskaárvoštallamii. Bargodearvvašvuodafuolahus doarju bargoaddi riskaárvoštallamis.

Duodalaš koronavirusdávdda riskajoavkkut: <https://thl.fi/fi/web/infektiaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/taudit-ja-taudinaiheuttajat-a-o/koronavirus-covid19/vakavan-koronavirustaudin-riskiryhmat>

3. Dárbbasmeahtun fysalaš kontávttaid berre garvit

Koronavirus njoammu lagamustá riškanasnjoammumin

(<https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/taudit-ja-taudinaiheuttajat-a-o/koronavirus-covid-19>). Skuvllas ja árrabajásgeassimis garvojuvvojit dilid, main leat njulges kontávttas earáiguin. Gieldda čuvgehusdoaimma ja gieldda njoammudávddain vástideaddji ovtadat rávvejit dárbbu mielde dárkileappot geavadaga doaimmabijuin.

- Storra oktasaš dilálašvuodát eai lágiduvvo.
- Dušše mánát ja skuvlla ja árrabajásgeassima bargit ožžot leat skuvlla dahje árrabajásgeassima guovllu rájiid siste. Earát galget garvit dan. Iešguđet ovtadagat galget meroštallat iežaset dillái heivvolaš geavadagaid ja rávvet bearrašiid čuovvut daid.
- Hygieniija beavttálmahttimis beroškeahtá lea dehálaš fuolahit, ahte mánná oažžu vejolašvuodaid mielde iežas dárbbasán rávesolbmo lagašvuoda, dorvvu ja vuorrováikkhusa seamma láchkai go ovdalge.
- Bargiid čoahkkanemiid berre garvit, ovdamearkka dihte oahpaheddjiid čoahkkimat lágiduvvojit vuosttaš sajis gáiddusoktavuodaid bokte.
- Árrabajásgeassimis bargit galggašedje doaimmat seamma mánnájoavkkuin.
- Olbmuid gaskasaš dorvogaskkain eai addojuvvo mearrádusat, joavkkuid ii dárbbas juohkit, muhto sadji ja galljivuoha bohtet birra ordnestallamiin.
- Bargit eai váldoáššis sirdás ovtadagas nubbái eastadan dihte njoammumiid leavvama.
- Skuvlla dahje árrabajásgeassima doaimma ii leat čoahkkananlágas meroštallojuvvon almmolaš čoahkkin dahje publihkadilálašvuoha. Doimmi eai heivehuvvo vejolaš čoahkkananráddjehusat.
- Joavkkuid sturrodahkii ja bargiid mearrái guoski ásaheapmi lea fámus dakkárin go dat leat fámus árrabajásgeassimii ja vuodđoohpahussii guoski láchkaásaheamis.

Skuvllaide guoski lassetuomášumit:

- Skuvllaid oahpahussajiid geavaheapmi lágiduvvo nu, ahte oahppit leat skuvllain oktanaga uhcit go ovdal. Guoros oahpahussajiid (omd. nuppi dási oahppolágadusaid) sáhttet váldit dárbbu mielde dán atnui.
- Vuolleskuvllain oahpahusjoavkkut dollojuvvojit sierra olles skuvlabeaivvi áigge. Badjeskuvlla ja váljaávdnasiid oahpahusjoavkkut sáhttet molsašuvvat, juos oahpahusa eai bastte muđui ollašuttit.
- Juos oahpahusjoavkkuid sirren omd. badjeskuvllain lea veadjemeahtun, deattuhit galljivuoda ja vigget ceahkkálastit oahpahusa vejolašvuodaid mielde.
- Skuvlaboradeapmi lágiduvvo iežas luohkáin dahje joavkkuin, ii oktasaš boradeapmi boradansáles. Boradansále sáhtta goittotge geavahit ceahkkálastimiin. Hygieniijas fuolahit málesteamii ja borramuša juohkima ja boradeami áigge.

Bargodearvvašvuodálágádusa ráva bargiide:
<https://hyvatyo.ttl.fi/koronavirus/ohje-tyontekijalle>

4. Buorre giehta- ja gossanhygieniija eastada njoammumiid

Koronavirus njoammu lagamustá riškkanasnjoammumin (<https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/taudit-ja-taudinaiheuttajat-a-o/koronavirus-covid-19>). Riekta ollašuhttojuvvon gossan- ja giehtahygeniija eastadit njoammumiid.

- Sihke mánát ja rávesolbmot basset gieđaideaset álot boádedettiineaset skuvlii dahje árrabajásgeassimii, ja ovdal go vulget ruoktot. Dasa lassin gieđat bassojuvvojit ovdal boradeami, álot sisa boádedettiin, ja álot gastima maŋŋá, dahje go gieđat leat čielgasit duolvasat. Gieđat sihkkojuvvojit ovttagarddeatnui oaivvilduvvon bábergiehtasihkaldagaiguin.
- Juos ii sáhte bassat gieđaid, geavahuvvo giehtadesinfekšuvdna. Rávesolmmoš gohcá, go mánná geavaha giehtadesinfekšuvdna.
- Gastima dahje gossama oktavuođas njálmmi ovdii biddjojuvvo ovttagarddeatnui oaivvilduvvon njunneliidni, mii bálkestuvvo dalán geavaheami maŋŋá eret. Juos njunneliidni ii leat sadjagasas, njálbmi suddjejuvvo giehtagávain. Gieđat bassojuvvojit dán maŋŋel. Máskkaid eai ávžžut geavahit skuvllain dahje árrabajásgeassimis.

<https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/infektioiden-ehkaisy-ja-torjuntaohjeita/kasienpesu-ja-yskiminen>

<https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/ajankohtaista/ajankohtaista-koronaviruksesta-covid-19/ohjeita-kansalaisille-koronaviruksesta/kankaisten-kasvomaskien-kaytto-koronaviruspandemian-aikana> <https://hyvatyo.ttl.fi/koronavirus/tietoa-itse-tehdyista-kasvomaskeista>

5. Čorgen

Koronavirus njoammu lagamustá riškkanasnjoammumin, go buohccán gossá dahje gastá. Lea vejolaš, ahte virus njoammu maiddá guoskkaheami bokte. Koronavirusat eai seaillo guhkes áiggiid áimmus dahje iešguđet diŋggain ja sajiin molsašuddi temperatuvrrain. Dávviid bokte dáhpáhuvvon njoammumiid eai leat gávnahan. Čorgemis geavahuvvo vehá alkalijalaš dábálaš buhtistanávnas. Čorgema sáhtta beavttálmahtit saniteahttasajiin geavahemiin desinfiserenávdnasa. Čuovvut Bargodearvvašvuodálágádusa čorgenrávvagiid.

- Guoskkahansajit sihkkojuvvojit, degomat uksageavjjat, giehtamieggastagat, pulpeahtat ja beavddit, čuovgabotkkonat ja čáhceluoitagat unnimustá beaivválaččat, millosit guktii beavvis.

- Oktasaš bargoreaidduid, degomat boallobevddiid, tablehtaid dahje buđaldallanreaidduid (skárrit ja earát) geavaheami garvet dahje dat buhtistuvvojit álot geavaheddjiid molsuma gaskkas.
- ležas duhkorasat eai doaisttáži buktovuvvo árrabajásgeassimii.
- <https://hyvatyo.ttl.fi/koronavirus/ohje-siivoukseen>

6. Juos skuvllas dahje árrabajásgeassimis gávnnavuvvo koronavirusnjoammun

Njoammunbálgáid čielggadanbargu gullá gieldda dahje buohccedikšunbire njoammudávddain vástideaddji doaktárii. Juos koronavirusnjoammun gávnnavuvvo geas nu skuvllas dahje árrabajásgeassimis, čielggaduvvo leatgo earát herkon, ja herkon olbmuid galgá ohcat ja bidjat karanteni 14 jándorii.

Koronavirusnjoammuma ožžon olmmoš galgá leat eret skuvllas dahje árrabajásgeassimis unnimustá čieža jándora dávdamearkkaid álgimis, muhto dárbbu mielde guhkit áigge nu, ahte son lea leamaš unnimustá guokte jándora almmá dávdamearkkaid haga ovdal go máhccá skuvllii dahje árrabajásgeassimii.